

Trieste

Neige Sinno

tijger

Vertaald uit het Frans
door Martine Woudt

2024 Prometheus Amsterdam

Het was iets heel bijzonders, dat gevoel; een drukkende, afschuwelijke beklemming alsof ik naast de kleine geest zat van iemand die ik net had vermoord.

Vladimir Nabokov, *Lolita*

I

PORTRETTEN

Portret van mijn verkrachter

Want wat mij eigenlijk ook het interessantst lijkt, is wat er gebeurt in het hoofd van de beul. De slachtoffers, dat is makkelijk, we kunnen ons allemaal in hun plaats stellen. Zelfs als we dat niet hebben meegemaakt – dissociatieve amnesie, de shock, het zwijgen van de slachtoffers – kunnen we ons allemaal voorstellen wat het is, of denken we dat we het ons kunnen voorstellen.

De beul, daarentegen, is wat anders. In een ruimte zijn, alleen met een zevenjarig kind, een erectie krijgen bij de gedachte wat je met dit kind gaat doen. Woorden zeggen waardoor het naar je toe komt, je stijve geslachtsdeel in de mond van dit kind duwen, ervoor zorgen dat het de mond wijd opendoet. Dat is inderdaad fascinerend. Het gaat het begrip te boven. En dan de rest, als het voorbij is, je weer aankleden, weer verder leven in het gezin alsof er niets is gebeurd. En als deze waanzin zich eenmaal heeft voorgedaan, het weer doen, en dat jarenlang. Er nooit met iemand over praten. Denken dat je niet aangegeven zult worden, ondanks de gradatie in het seksueel misbruik. Weten dat je niet aangegeven zult worden. En als je ooit wel aangegeven wordt, het

leef hebben om te liegen, of het leef om de waarheid te vertellen, om onomwonden toe te geven. Vinden dat je onrechtvaardig gestraft wordt als je jaren de gevangenis in moet. Je recht op vergeving kenbaar maken. Zeggen dat je een mens bent, geen monster. Daarna, na de gevangenis, weggaan en een nieuw leven beginnen.

Zelfs ik, terwijl ik het van heel dichtbij heb meegemaakt, van het dichtstbij als je het maar kunt meemaken, en ik me jarenlang het hoofd heb gebroken over het onderwerp, zelfs ik begrijp het nog steeds niet.

Het portret

Als je maar één kenmerk van hem zou mogen noemen, zou dat zijn energie zijn. Het is iemand die heel druk is. Hij is beweeglijk, altijd bezig. Toen hij klein was, was hij al zo. Zijn broers ook. Drie jongens, heel dicht op elkaar in leeftijd, dat zorgde voor chaos in het kleine appartement in de Parijse voorstad. De vader probeerde zich te concentreren om te schilderen. Hij schreeuwde dat hij in die bende niet kon werken! En de moeder probeerde de kinderen stil te krijgen, ze nam ze mee naar een andere kamer, of naar het park, in weer en wind, zodat ze konden uitrazen. Het lukte de vader niet om rond te komen van het schilderen, zijn eerste roeping, en naast de tekenlessen die hij gaf had hij een bedrijfje opgezet dat designschoorsteenmantels verkocht. Het waren de jaren 1970-1980, de schoorsteenmantels in kwestie vinden we tegenwoordig volstrekt belachelijk, of grappig, afhankelijk van hoe je het bekijkt, in elk geval zou niemand meer op het idee komen om thuis zo'n opvallende schouw met psychedelische

vormen en glasblokken erin neer te zetten. Maar in die tijd liep het vrij goed, geloof ik. De grootouders waren arbeiders, van beide kanten, mensen uit het noorden, uit de buurt van Boulogne-sur-Mer, waar de familie nog een appartement bezat waar ze de vakanties doorbrachten. De moeder was, geloof ik, secretaresse van dat schoorsteenmantelgedoe, een beetje huisvrouw, een beetje in de schaduw van de vader. Niets bijzonders, niet rijk en niet arm, Pariijzenaars uit de middenklasse. Geen van de zoons leerde door, ze gingen het huis uit voordat ze hun eindexamen hadden gedaan. De oudste om in het bedrijfsleven te gaan, de tweede in het leger en mijn stiefvader om zijn militaire dienst in de Alpen te vervullen. Hij ging nooit meer terug naar Parijs. Zijn ouders waren vrij streng en hadden hun kinderen op de ouderwetse manier opgevoed, rechtvaardig en gedisciplineerd. Hij was trots op die enigszins harde opvoeding, net als op zijn tijd bij de padvinders, zoals op alles wat te maken had met de vorming die hij had gehad. Alles had ertoe bijgedragen zijn kracht en zijn lust om te leven, te weten en te veroveren te laten toenemen.

Ik kan me hem moeilijk voorstellen in de Parijse voorstad. Ik heb hem altijd in de bergen gezien, in sportkleren, in overalls. Toch ging hij ooit gekleed als een stadsjongetje dat naar de katholieke school ging, in een gestreken overhemd, met gepoetste schoenen en plat gekamd haar, tot zijn achttiende. Daarna vertrok hij naar Briançon, waar hij het bergbeklimmen ontdekte, het hooggebergte, paragliding, een vrijer, wilder leven, zonder overhemden, zonder ooit nog op de metro te wachten of een zijskeiding te trekken, zonder zondagse mis, een leven van buitenlucht en licht.

In 1983, als hij mijn moeder ontmoet, is hij vierentwintig. Ze volgen samen een opleiding voor gids in het middelge-

bergte. Hij is lang, sportief, sympathiek. In de groep neemt hij graag de leiding en regelt hij wat er gedaan moet worden als zich een noodsituatie voordoet, als ze met een moeilijk moment of een gevaarlijke rotswand moeten dealen, als er een ongeluk gebeurt. Hij is charismatisch, hij heeft veel vrienden, valt in de smaak bij de meisjes.

Hij bevalt haar. Hij doet haar denken aan de geliefde die ze net een paar maanden daarvoor heeft verloren, meegesleurd door een lawine. Ze was kapot van die plotselinge dood. Ze dacht dat ze ontroostbaar was. Maar misschien dus toch niet. Ze brengt veel tijd in gezelschap van deze nieuwe vriend door. Zijn wilskrachtige, resolute, opgewekte karakter vindt ze leuk. Het is een verademing na Sammy, de vader van haar dochters, die juist nogal filosofisch, dromerig en vaak teruggetrokken is. Al snel probeert hij haar te versieren. Hij voert haar over steile paden naar bergtoppen waar de schoonheid van de natuur hen in verrukking brengt. Ze lopen achter elkaar in de bergen, zwijgend, onder de veranderlijke luchten van de zomers in de Alpen, met wolken die bewegen als theaterdecors, die naar het westen lijken te glijden en dan plaatsmaken voor andere, eronder verborgen luchten. Bij het afdalen geven ze elkaar een hand. Hij gaat al met iemand, en zij, zij is vier jaar ouder dan hij en heeft al twee kinderen. Twee dochters met namen uit de sprookjes van Grimm, Neige en Rose, zes en vier jaar, die op dat moment bij hun vader zijn maar die ze niet te lang alleen kan laten, want ze hebben haar nodig en ze mist ze. Ze is verrast dat hij verder gaat dan versieren, dan de eerste dagen van hartstochtelijke liefde, dat hij haar voorstelt om door te gaan, om haar dochters te laten komen, om iets samen te proberen, ze is verrast maar blij, ze zegt bij zichzelf dat ze geluk heeft.

Ze houdt van zijn atletische lichaam, van de energie die ervan uitgaat. Ja, de energie, de kracht, dat zei ik al. Hij skiet, hij klimt, hij houdt ervan hard te werken, tot de grens van zijn kunnen te gaan, zichzelf te overtreffen. Voordat hij gids werd heeft hij ervaring opgedaan bij de alpenjagers, een eliteregiment voor jongeren die van het hooggebergte houden. Ze lieten hem bij het vallen van de nacht in de sneeuw over de route des Traverses rennen, met tachtig kilo stenen in zijn rugzak naar berghutten klimmen, met een aluminium schepje sleuven graven in de col de l'Échelle totdat hij blaren op zijn ijskoude handen kreeg, dat soort dingen. Hij vond het heerlijk. Zij is pacifiste, ze kan maar moeilijk begrijpen dat hij die wereld van arbitraire bevelen en demonstraties van mannelijkheid leuk vond. Vooral na Sammy, die voor geesteszieke speelde om zich te laten afkeuren, die een afschuw had van wapens, uniformen, wreedheid. Maar hij vertelt haar over de tochten met vrienden, de kameraadschap tijdens de beproevingen, de op de spartaanse manier geleerde lessen wanneer je de elementen het hoofd moet bieden. Daarvóór voelde hij zich de gevangene van een grijze voorstad, door zijn liefde voor de sport heeft hij iets anders ontdekt. Nu weet hij dat hij niet meer terug zal gaan, hij heeft zijn weg gevonden, in de natuur, met haar.

De bergen, de alpenjagers, de voorstad, ook dat zei ik al.

Ze houdt van zijn gezicht met de hoge jukbeenderen, zijn woeste blik, zijn amandelvormige ogen die herinneren aan een Aziatische voorouder, een enigszins verdwaalde voorouder midden op dat nogal noordelijke hoofd, van een Fransman uit het noorden, waar zijn beide ouders vandaan komen, Pas-de-Calais, witte huid, haviksneus.

Hij droomt van een groot gezin. Met mijn moeder krijgt

hij vrij snel nog twee kinderen, een jongen en daarna een meisje. Als het hem gevraagd wordt, zegt hij dat hij er acht zou willen. De mensen geven geen commentaar, ze proberen hun gêne te verbergen want ze denken dat vier al te veel voor hen is.

Uit zijn jeugd heeft hij een voorliefde voor boter, voor zuivel overgehouden. Zijn moeder maakte een soort opgerolde cake met mokka-botercrème die wij jarenlang de ene kerst na de andere tevergeefs probeerden na te maken. Het was nooit zo lekker. Het was zelfs een keer ronduit smerig, met minuscule klontjes boter die niet wilden smelten, waardoor er in de crème een heleboel vette, smakeloze bolletjes zaten terwijl de suikerkorrels tussen je tanden knarsten. Soms kwamen de smaak en de textuur echt heel dicht bij het origineel, en die keren resulteerde onze gespannen blik op zijn gezicht om het eindoordeel te ontcijferen in een aanstekelijk geluksgevoel, dat zo ongeveer het beeld is van het grootste gezinsgeluk dat we konden bereiken.

Hij verbrandt makkelijk in de zon en de pollen in het voorjaar wekken een heftige allergie bij hem op. Hij niest als een bezetene.

Hij houdt van gezelschapspelletjes, maar hij is te opvliegend en dat loopt altijd slecht af. De partijtjes monopoly met het gezin of de spelletjes stratego met vrienden lopen soms uit op een woedeaanval en dan stopt hij midden in het spel, slaat met zijn vuist op tafel zodat alle plastic pionnetjes, groene hotels en rode huisjes en de stapel zogenaamde bankbiljetten door de lucht vliegen, en gaat er diep verontwaardigd en met slaande deuren vandoor.

Bij tennissen hetzelfde, ik heb hem herhaaldelijk zijn racket op de grond zien smijten. Het is duur, een racket, en we

hebben niet echt geld om aan zo'n ding uit te geven. Maar het is sterker dan hij. Hij brult beledigingen tegen zijn tegenstander, tegen zichzelf, tegen de bal die de schuldige is. Rood en zwetend, zijn ogen fonkelend van woede, stampvoet hij en slingert zijn racket tegen het hek.

Goed, hier stop ik. Ik heb het geprobeerd. Ik wilde dit portret schetsen vanuit mijn huidige perspectief, van vrouw die op haar beurt moeder is geworden, en proberen te zien wat mijn moeder destijds zag, wat de mensen uit onze omgeving zagen, wat we gewoonlijk zien aan een lichaam, een gezicht, als we een portret lezen met volwassen ogen, gewend aan lezen, aan beschrijvingen van personages in romans, in reportages, aan het kijken naar en interpreteren van beelden. Het lukt me niet. Toch heb ik een groot aantal verhalen en verschillende romans geschreven, ik zou een portret moeten kunnen schetsen. Maar dit is niet hetzelfde. Eerst probeer ik de herinneringen die ik nog heb te verbinden met een zekere objectieve waarheid die me, ondanks de foto's, ontgaat. Vervolgens is het, natuurlijk, onmogelijk omdat het om hem gaat.

Het portret dus

Hij is groot en sterk. Ruig, zelfs. Zijn stem verandert gemakkelijk van vriendelijk naar agressief. Zodra iets hem begint te irriteren schreeuwt hij. Hij schreeuwt hard. Hij beveelt. De manier waarop mijn zus en ik tot dan toe zijn opgevoed, extreem toegeeflijk en rommelig, vindt hij totaal absurd. Ze hebben twee kleine wilden van ons gemaakt. Het is een zootje.

Zijn handen zijn groot, met een kleur die vaak naar rozerood neigt, net als zijn gezicht zodra hij een beetje in de zon komt of kwaad wordt. Zijn handen zijn sterk. Ze grijpen, ze strelen, maar met een soort ruwheid, een streling die zich toe-eigent, die zich een weg baant. Net als zijn stem, die vriendelijk probeert te zijn maar die dat overdrijft, die scherp wordt aan het eind van de zinnen, een beetje vragend alsof hij de gesprekspartner om instemming vraagt, alsof hij bevestiging wil krijgen dat je het ermee eens bent, dat je luistert, dat je het goedvindt. Behalve dat de toon niet verandert als de bevestiging niet wordt gegeven, als je blijft zwijgen of als je nee zegt. De stem blijft hetzelfde. In feite hoort dat vragende toontje bij zijn monoloog die onafgebroken doorgaat.

Zijn lichaam is lang. Zijn voeten zijn lelijk, zoals alle voeten, maar des te lelijker omdat ze behaard en roze en gehavend zijn. Het is bizar dat hij haar op zijn voeten heeft, want de rest van zijn lichaam is nogal glad, zijn bovenlijf, zijn armen. Vooral zijn huid is lelijk, met verschillende tinten roze, wit, rood en bruin. De huid van zijn geslachtsdeel, altijd gespannen onder de erectie, paarsig roze, krijgt een perziktint als je van de eikel verwijderd en wordt op de testikels beige en gerimpeld, alsof het dode huid is, een stuk lijk dat onder het enorme, stijve, keiharde geslachtsdeel hangt.

Ik heb hem nooit met een boek in handen gezien, maar hij hield van stripverhalen, en vooral van strips die zich afspeelden in het Wilde Westen. Hij bezat de bijna complete verzameling van een serie met een held die Blueberry heette. Hij bleef vaak lang op de wc om ze te lezen. Ik schreef bijna dat hij zich in de wc opsloot, maar dat zou niet kloppen. Toen we eindelijk een wc hadden, zat er nooit een slot op de deur,

net zomin als bij de slaapkamers. Hij wilde niet dat wie dan ook controle had over een mogelijke intimiteit. Tegenwoordig vind ik dat een beetje vreemd, het was hem vast goed uitgekomen om de deur achter zich op slot te doen als hij met mij alleen in een kamer was.

Hij was dol op Johnny Hallyday. Wij werden dus ook gedwongen om naar Johnny te luisteren, urenlang, hij begeleidde de lange werkdagen in het op te knappen huis, de tochtjes met het gezin in de auto, de avondjes met vrienden. Hoe vaker we naar dezelfde liedjes luisterden, hoe meer de woorden me doortrokken leken van een intense hypocrisie. Die hele komedie van een beste kerel met een gouden hart, van een harde bolster die eigenlijk een blanke pit heeft, van een macho die het moeilijk heeft, die hele aanstellerij van zelfmedelijden stond me tegen.

Mijn stiefvader zag zichzelf beslist als een lonesome cowboy. Hij zei dat hij zich scherp bewust was van onrechtvaardigheid. Hij vertelde twee of drie anekdotes over mishandelingen waarvan hij op de basisschool getuige was geweest en die zijn verontwaardiging hadden gewekt. Als hij mijn zus en mij betrapte terwijl we kattenkwaad aan het uithalen waren, strafte hij ons allebei streng en benadrukte dat de straf collectief was. Hij liet ons kruiwagens met stenen van de ene naar de andere kant van de tuin brengen, gaten graven, hout rapen.

Hij stelde hoge morele eisen waarmee we niet konden schipperen. Bij meerdere gelegenheden in mijn jeugd heb ik hem heldhaftig zien optreden om anderen te helpen. In de bergen, bij ongelukken, bij een brand. Een paar jaar reed hij op een ambulance. Hij was verantwoordelijk voor een ploeg op gevaarlijke bouwplaatsen en belastte zich met de veilig-

heid van de anderen. Op die momenten veranderde hij. Alles in hem stelde zich ten dienste van zijn doel, met gespannen spieren en concentratie, hij leek vanbinnen te fonkelen en je wilde zijn instructies graag volgen, je had vertrouwen in zijn oordeel, zijn instinct. Hij was de gids die ons naar een veilige plaats zou brengen, degene die bereid was zich op te offeren voor het algemeen welzijn, degene die geen seconde twijfelde, die de gevaren, het vuur, de sneeuw te lijf ging. De moed in eigen persoon.

Ik heb hem lang gezien als een wereldbeheerser, een wezen groter dan de natuur. Hij kwam me voor als een mythologisch schepsel, een Sisyphus, een door demonen gekwelde Prometheus. Later, met de afstand, zei ik bij mezelf dat hij misschien gewoon een zielenpoot was die de gave had om te manipuleren en die gebruikmaakte van de kwetsbaarheid van nog zwakkeren dan hij. In de besloten wereld van het gezin was hij almachtig. Waarschijnlijk was hij de twee personages tegelijk, een titan en een loser. Is het niet beter om het slachtoffer van de eerste te zijn dan van de tweede?

We deden veel werk samen. Vooral in het huis, dat we met het gezin volledig hebben opgeknapt, hij, mijn moeder, mijn zus en ik. Wij waren klein, ze gaven ons taken op onze maat: materialen van de ene plek naar de andere vervoeren, muren gladmaken, gereedschap naar de volwassenen brengen. Wij waren net als zij elk weekend op de bouwplaats, gekleed in oude, met gips bevelkte overalls. We deelden de verplichting en de bevrediging van het fysieke werk, de honger die in de pauze heerlijk werd gestild met een welverdiende boterham, het zwiigende wikken en wegen wanneer je je op een precieze handeling concentreerde. Dat allemaal terwijl we naar de ra-

dio en naar cassettebandjes van Johnny luisterden. Zelfs nu nog, als ik die liedjes toevallig hoor, en dat gebeurt vaak omdat ze nog altijd immens succesvol zijn, is het moeilijk voor me om niet de wond te voelen die door het lemmet van die messen weer wordt opengereten, alsof de woorden een dubbele betekenis hebben, een verborgen betekenis, altijd dezelfde, die ik als enige hoor.

Quand ta bouche se fait douce
Quand ton corps se fait dur
Quand le ciel dans tes yeux
D'un seul coup n'est plus pur
Quand tes mains voudraient bien
Quand tes doigts n'osent pas
Quand ta pudeur dit non
D'une toute petite voix
Que je t'aime, que je t'aime, que je t'aime
[Als je mond zacht wordt
Als je lichaam verstijft
Als de hemel in je ogen
Ineens niet meer helder is
Als je handen wel zouden willen
Als je vingers niet durven
Als je kuisheid nee zegt
Met een heel zacht stemmetje
Wat houd ik dan van je]

Hij zei dat hij van me hield. Hij zei dat hij bij me deed wat hij bij me deed om die liefde te kunnen uiten, hij zei dat het zijn vurigste wens was dat ik ook van hem hield. Hij zei dat hij er alleen maar mee was begonnen mij op die manier te

benaderen, me aan te raken, me te strelen, omdat hij behoefte aan inniger contact met mij had, omdat ik weigerde om lief te doen, omdat ik niet tegen hem zei dat ik van hem hield. Vervolgens strafte hij me met seksuele handelingen voor mijn onverschilligheid tegenover hem. Hij beloofde me dat hij de andere kinderen niets zou doen zolang ik het tegen niemand zou zeggen. Later zei hij ook dat hij van houding zou veranderen als ik ermee instemde te zeggen dat ik van hem hield, te doen alsof ik van hem hield. Ik kon het niet. Het was te laat, het was onmogelijk geworden. Ik was liever doodgegaan dan die woorden tegen hem te zeggen. Om het te laten stoppen stelde hij als voorwaarde dat ik aardig tegen hem deed, dat ik in aanwezigheid van de anderen op zijn minst deed alsof. Ik zei ja. Zo is er een eind aan gekomen.

De tongpunt daalt drie treden af

Ik herlees *Lolita* van Nabokov. De eerste keer dat ik het las was voor een college Amerikaanse literatuur, een college over grensoverschrijdende auteurs waarbij ook Henry Miller, William Burroughs en Charles Bukowski aan bod kwamen. Ik was een jaar of twintig, extreme ervaringen, zelfvernietiging en waanzin trokken me wel, maar het lezen hiervan bracht me in verwarring. Ik verwachtte niet dat ik er zo veel raakvlakken met mijn weerzinwekkende persoonlijke geschiedenis in zou vinden.

Wat van dit boek een provocerende tekst maakt is het gezichtspunt vanwaaruit het verhaal wordt verteld, meer dan de situatie zelf die wordt beschreven. Dat de verteller de schuldige is, de pedofiel, en dat de lezer via de vertelstem

verplicht is in zijn hoofd te kruipen, door te dringen tot de geheimen van zijn redeneringen, zijn rechtvaardigingen, zijn fantasieën, dat is wat het lezen hiervan zo fascinerend en verwarrend maakt. Je gaat van instemming naar afwijzing, van walging naar mededogen, van een glimlach om het aparte gevoel voor humor van de verteller naar absolute weerzin. Je begrijpt hem en je begrijpt hem niet, je gaat tot het eind aan toe mee in zijn waanzin, je vreest zijn overwinningen en verheugt je over zijn ondergang. De keuze voor dat gezichtspunt dwingt tot een geraffineerd subtiele manier om het boek te lezen: je speelt het spel van de auteur die in de huid van de misdadiger kruipt, maar zonder empathie voor het personage te krijgen. En als we ons er toevallig in laten meeslepen, neemt de tekst het op zich om ons er op welgekozen momenten aan te herinneren dat die empathie ons tot medeplichtige van het monster maakt.

Het is een ongebruikelijke keuze in de literatuur. Terwijl er heel veel romans zijn die vanuit het gezichtspunt van het slachtoffer zijn geschreven, zijn er maar weinig die in het hoofd van de beul plaatsvinden, vooral in de realistische hoek. Wel met een precisering: die keuze is ongebruikelijk met betrekking tot kinderverkrachtingen. Bij alle andere misdaden worden we namelijk vaak aan de kant van de misdadiger geschaard. We stellen ons zonder moeite de dief, de verrader en zelfs de moordenaar voor. Het taboe, in onze cultuur, is niet de verkrachting zelf, die overal plaatsvindt, maar het praten erover, het onder ogen zien, het analyseren ervan.

Mijn stiefvader heeft het woord verkrachting nooit in de mond genomen. Zelfs ten overstaan van de jury die hem voor dit misdrijf heeft veroordeeld, bleef het volgens hem iets anders.